

No: 341 – Mahreç İşareti

MARAŞ FİLE NAKİŞİ

Tescil Ettiren

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 21.04.2016 tarihinden itibaren korunmak üzere 10.04.2018 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 341
Tescil Tarihi	: 10.04.2018
Başvuru No	: C2016/024
Başvuru Tarihi	: 21.04.2016
Coğrafi İşaretin Adı	: Maraş File Nakışı
Ürün Adı	: Nakış
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç İşareti
Tescil Ettiren	: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: İsmetpaşa Mah. Azerbaycan Bulvarı No: 25 Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş
Coğrafi Sınırı	: Kahramanmaraş ili
Kullanım Biçimi	: Markalama

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Maraş File Nakışı Kahramanmaraş ve ilçelerinde yaygın olarak yapılan, kültürümüzü yansıtan yöresel bir Türk nakışdır. Maraş File Nakışı teknik olarak önce kumaşın sökülmesi sonra sökülen kumaşın işlenmesi ile oluşan tersi ve düzü aynı görünen bir nakış türüdür.

1. Kumaş Özelliği: Maraş File Nakışında kullanılan kumaşın dokuma ipliği ince ve ipekli olmalıdır. Mongol en çok tercih edilen ipekli kumaş türüdür. Eni ve boyu farklı kalınlıkta iplerle dokunmuştur. Ende çok ince iplerle dokuma yapılmıştır. Bu yüzden kumaşa işleme yapmadan önce sökme işlemi yapılır. İkinci olarak ipek demor kullanılır. Demor kumaşın en ve boy iplikleri eşit dokunmuştur. Renkli demor kumaşlar da kullanılır.

2. İşleme İpliği ve İğne Özelliği: İşlemede kullanılan ipler parlak, sağlam, çok kalın olmayan saf ipek iplerdir. İpek ipler standart bükülmüş iki kattan oluşur. Bu katlar birbirinden ayrılarak tek kat halinde kullanılır. 1,5 cm boyunda ince iğne kullanılarak yapılan işlemin zarıflığı buna bağlıdır.

3. Desen Özelliği: Tabiattan alınan çiçekler, yapraklar stilize edilerek desen olarak kullanılır. Geometrik desenler, stilize edilmiş (karakteri bozulmadan basitleştirilmiş desen) vazoda çiçek desenleri kullanılır. Desenler halk arasında işleyenlerin zevkine ve yaratıcılığına göre şekillenir.

4. İşleme Özelliği: Maraş File Nakışı teknik olarak önce kumaşın sökülmesi sonra sökülen kumaşın işlenmesi ile oluşan tersi ve düzü aynı görünen bir nakış türüdür. Kullanılan kumaşlar çok ince olduğu için kumaşın tellerini saymak sökerken daha kolay olmaktadır. Bu yüzden de işleme yapmadan kumaşa sökme işlemi uygulanmıştır. Bu teknik sadece Maraş File Nakışında uygulanır. Maraş File Nakışı yatay ve dikey olmak üzere artı şeklinde temel teknik olarak iki aşamada işlenmektedir. Birinci işleme Maraş File Nakışı suyu ikinci işleme ise motifleri oluşturan mercimek ajuru ile oluşturulur. Bu işleme tekniği işin kolalı gibi görünmesini sağlamaktadır. Maraş File Nakışı görünüş olarak yakın yörelerdeki nakışlara benzetilse de kumaş sökülmesi, teknik ve işleme bakımından diğerlerinden farklı yöntemler kullanılmaktadır.

Üretim Metodu:

Maraş File Nakışında Kullanılan Araçlar ve Gereçler

- Maraş File Nakışının sökerek desen oluşturulması işleminde kullanılan araç ve gereçler:
 - İşleme kumaşı (ipekli kumaşlar)
 - İri iğne
 - Jilet
 - Makas
 - Kasnak
- Kumaşı germede kullanılan araç ve gereçler:
 - Kasnak veya gergef (gergef: dikdörtgen şeklinde dört ayaklı, üzerine nakış işlenecek kumaşın gerildiği nakış aracı)
 - Kasnak bezi veya gergef bezi (gergef bezi: işleme kumaşı ile gergef arasında kalan işleme kumaşını tutan bez)
 - İğne (gergef bezi dikiminde kullanılır)
 - Dikiş ipi
 - Makas (dikiş ipini kesmede kullanılır)

c) Maraş File Nakışı işleme tekniğinde kullanılan araç ve gereçler:

- Gergefe gerilmiş işleme kumaşı
- Saf ipek iplik
- Desen (işlenecek model)
- Makas
- 1,5 cm boyunda Maraş file iğnesi
- Mezura

d) Ütülemede Kullanılan Araç Gereçler

- Ütü
- Ütü masası
- Ütü bezi

Maraş File Nakışı sadece el işlemesi ile yapılır ve aşağıdaki aşamalardan oluşur:

Kumaşın Sökülmesi: Kumaşta tel sayısı belirlenirken kesilen tellerin eşit olması gerekir. Kesilen kumaş telleri en ve boy iplik kalınlığına göre belirlenir. Özellikle mongol kumaşın en ve boy iplik kalınlığı aynı değildir (ör: Enden üç tel boydan 4 tel kesilir). Desen ve desen yeri belirlendikten sonra kumaş isteğe göre kasnağa gerilerek ya da gerilmeden sökülmeye başlanır. Bazı desenler ortadan dışa doğru, bazı desenlerde köşeden içe doğru sökülür. Sökme işlemi ustalık isteyen bir iştir, bu nedenle sökme işlemi yapanlar ile işleme yapan kişiler ayrıdır. Teller sökme işlemi yapılırken dışa doğru çekilir, işleme yapılırken kesilir. Teller kesilirken iri iğne ve jilet kullanılır.

Maraş File Nakışı Suyu Tekniği: Maraş File Nakışı suyu, kumaşın sökülme işlemi bittikten sonra kumaşın yatay olan tellerinin tamamıyla sarılmasıdır. Kumaş gergefe gerilir, sökülen teller gerilince atma riski kalmadığı için dibinden kesilir. Saf ipek ip kullanılarak Maraş File Nakışı suyu yatay olarak verev sarma yapılır. Bütün yatay teller oldukça sıkı olacak şekilde desenin telleri bitene kadar sarılır.

Maraş File Nakışı Mercimek Ajuru Tekniğiyle Desen Oluşumu: Maraş File Nakışı suyu bittikten sonra mercimek ajurunu kullanarak desen işlenmeye başlanır. Maraş File Nakışının en büyük özelliği desenin merdiven şeklinde olmayıp iki aşamada oluşması ve artı şeklinde işlenmesidir. Yatay teller Maraş File Nakışı suyu tekniği ile dikey teller ise mercimek ajuru tekniği ile işlenir.

Mercimek Ajuru: Bir ajur çeşididir. Mercimek ajuru file suyu sarıldıktan sonra motifi oluşturmada kullanılan bir tekniktir. Desen oluşturmak için geldiğimiz kareye mercimek ajuru yapmak için bir dolama ile başlanır. 1. çubuğa bir dolama atıp içinden çıkılır, 2. çubuğa 1 dolama atıp içinden çıkılır, 3. çubuğa 1 dolama atıp içinden çıkılır, 4. çubuğa gelince dolamanın içine battıktan sonra 1 sefer dolama yaparak alt kareye alttan geçiş yapılır. Desene göre mercimek ajuru yapılarak desen tamamlanır.

Kenar Çitimesi (Rişliyö Tekniği): İlmek işlemenin içine doğru dönecek şekilde her ilmeğin içinden geçilerek birer milimlik aralıklarla yapılan bir tekniktir. Bütün desen işlenip bittikten sonra kenarların atmaması, kenar çerçevesinin belirlenmesi ve işlemenin zarafetinin bozulmaması için ince olarak çitime (rişliyö) işlemi yapılır. Çitime (rişliyö) tekniği uygulanmaya köşeden başlanır ve çitime içe (nakışa) dönük olmalıdır.

Kenarlara Yapılan İpek İşi (Susma): Maraş File Nakışı suyu, mercimek ajuru ile desen oluşturulması ve çitime bittikten sonra köşe noktalara ve antika uçlarına ipek işi (susma) yapılır. İpek işi süsleme amaçlı kullanılan bir tekniktir ve iplik sayılarak çalışılır. İşleme sağdan sola doğru ve aşağı yönde ilerler. İpek işi 3 kumaş telini 3 sefer aşağı yönde sarılarak başlanır. Üst kısmı aynı hizada olacak şekilde 6 kumaş telini 3 sefer aşağı yönde sararak üst kısma çıkılıp 9 tel kumaş teli aşağı yönde 3 sefer sarılır. Üstten üç tel aşağı inerek 6 kumaş teli 3 sefer sarılır. Üstten 6 kumaş teli aşağı inerek 3 kumaş telini 3 sefer sararak işlemenin yarısı tamamlanır. Bu işlem ilk yaptığımız işlem ile kesişecek şekilde sağdan sola yukarıdan aşağıya doğru, sağ kısmı aynı hizada olacak şekilde 3 kumaş teli 3 sefer, 6 kumaş teli 3 sefer, 9 kumaş teli 3 sefer sarılır. Sağdan 3 kumaş teli giderek 6 kumaş telini 3 sefer, 6 kumaş teli sağdan sola giderek 3 kumaş telini 3 sefer sararak ipek işi tamamlanır.

Antika Tekniği: Antika tekniğinde çekilen teller dörder dörder bağlanır ve ipliğin kumaşa sıkıca tutturulması sağlanır.

Bu teknikte il olarak kumaştan dört tel çekilir. Antika yapılacak yerin kumaş kısmına iplik tutturulur. Sağdan sola doğru kumaşın çekilen tellerinden dört iplik iğneye alınıp iğne çekilir. Dört kumaş ipliğinin etrafına dolanan iplik çekilerek birleştirilir. İğne kumaştan dört tel sayılarak kumaşa batırılır. Bu işlem tekrarlanarak antika tekniği tamamlanır.

Antika tekniğinin uçlarına ipek işi eklenir. Antika tekniği, desenin süslenmesinde bazen de kenar antikasında kullanılan bir tekniktir. İnce bir şekilde yapılan bu süslemelerle desen tamamlanmış olur.

Ütüleme: İşleme yapılmış kumaş iki dereceye (ipekli kumaşlar) ayarlanmış buharlı ütü ile ütülenerak ürün son haline getirilir.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Üretim sürecinin tamamı el işçiliği ile yapılmaktadır. Maraş File Nakışının çok narin olması sebebiyle söküm ve işleme aşamaları ustalık gerektirir. Kahramanmaraş'ta uzun yıllardan bu yana süregelen ustalık nesilden nesile aktarılarak günümüze ulaşmıştır. Dolayısıyla üretim aşamalarının tamamı Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilmelidir.

Denetleme:

Denetleme komisyonu; Kahramanmaraş Sevim Şirikçi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden 1 üye, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Geleneksel El Sanatları Bölümünden 1 üye, Kahramanmaraş Suzan ve Abdulkakim Bilgili Halk Eğitim Merkezinden 1 üye olmak üzere toplam 3 kişiden oluşacaktır.

Oluşturulan Denetim komisyonu yılda en az iki kez, tüketici şikâyetleri üzerine her zaman aşağıda belirtilen konularda denetim yapacaktır:

- Maraş File Nakışının doğru teknikle işlenip işlenmediğinin kontrolü,
- Sökme işleminin ustalıkla yapılıp yapılmadığı,
- Kullanılan kumaşın narin ve ipekli olup olmadığı,
- İpekli kumaşlara saf ipek kullanılıp kullanılmadığı,
- İşleme desen motifinin doğru işlenip işlenmediği,
- İpek işinin doğru işlem basamaklarından geçip geçmediği,

Kumaşın krem ve renkli ipek ipliklerle işlenip işlenmediği incelenecektir.

Denetim komisyonu, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Denetim komisyonu hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.